

حالت و معنای حالت در زبان روسی*

سید حسن زهرایی

استادیار دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران

تاریخ وصول: ۸۳/۵/۱۱

تاریخ تأیید نهایی: ۸۳/۸/۹

چکیده

در دستور سنتی زبان روسی، ویژگی دستوری «حالت» به عنوان یکی از ویژگی‌های دستوری تغییردهنده در ارتباط با اسم تعیین می‌شود و بر این اساس، شش حالت صرفی تحت عناوین «حالت نهادی»، «حالت اضافی»، «حالت به‌ای»، «حالت مفعول مستقیم»، «حالت بایی» و «حالت حرف اضافه‌ای» مشخص می‌شوند. «صرف اسمی» از سوی دستورنویسان روس عمدتاً به شکل‌های مختلف اسم که موجب ویژگی دستوری «حالت» به دست می‌آیند، اطلاق می‌شود و با توجه به پایانه‌های صرفی اسامی، سه نوع «صرف اسمی زایا» تعیین می‌شوند. در مطالعات و تحقیقات مربوط به زبان‌شناسی نوین روسی، «حالت معنایی» به عنوان یک مقوله دستوری جهانی در نظر گرفته می‌شود و از «حالت صرفی» متمایز می‌شود. «حالت صرفی» در زبان روسی یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستوری برای بیان «حالت معنایی» است. یکی از مهم‌ترین روش‌های بیان «حالت معنایی» در زبان فارسی، استفاده از حروف اضافه در ترکیب با اسامی است. «معنای حالت» در دستور زبان روسی به چهار دسته معنایی عام تقسیم می‌شوند: «معنای نهادی»، «معنای مفعولی»، «معنای متمم اسمی» و «معنای متمم قیدی». هر یک از معنای عام در برگیرنده تعدادی معنای جزئی است.

واژه‌های کلیدی: حالت صرفی، حالت معنایی، معنای حالت، صرف اسمی.

* این مقاله حاصل طرح پژوهشی به شماره ۴۶۰۵۰۰۳/۱۳۳ با عنوان «بررسی معنای مفعولی در جملات روسی» است که با اعتبارات دانشگاه تهران انجام پذیرفته است.

مقدمه

«حالت» یکی از مفاهیم دستوری است که به هنگام بررسی نقش «اسم» در ساختار جملات و گروه‌واژه‌ها مورد توجه زبان‌شناسان قرار می‌گیرد. توجه زبان‌شناسان به اصطلاح «حالت» به هنگام بررسی نقش اسامی در جملات را می‌توان در مطالعات مربوط به مکاتب و روش‌های مختلف دیرین و نوین زبان‌شناسی و دستورنویسی مشاهده نمود.

بسیاری از زبان‌شناسان پیرو «دستور سنتی» زبان روسی، با استناد به جنبهٔ صوری زبان، تعداد محدودی «حالت» را مشخص کرده و برای هر یک از آن‌ها یک سری معانی را، از قبیل معنای نهادی، معنای مفعولی و غیره تعیین می‌کنند.

آنچه که به شکل سنتی در برداشت‌ها و بررسی‌های کاربردی زبان روسی دربارهٔ ویژگی دستوری «حالت» ارائه می‌شود، با نظریاتی که در این رابطه در برخی از مکاتب نظری زبان‌شناسی نوین مطرح می‌شود، متفاوت است. این تفاوت را می‌توان به طور اصولی در دو برداشت و تعاریف متفاوتی که در زبان‌شناسی روسی از اصطلاح «حالت» تحت عناوین «حالت صرفی» (морфологический падеж) و «حالت معنایی» (семантический падеж) ارائه می‌شود، ملاحظه نمود.

بحث و بررسی

«حالت صرفی» و «حالت معنایی» در زبان‌شناسی روسی

در زبان‌شناسی روسی در مبحث صرف، «حالت» به شکل سنتی، به عنوان یکی از ویژگی‌های دستوری تغییر دهنده در ارتباط با «اسم» مشخص می‌شود (دیرووا، ۲۰۰۱، ص ۵۴). نقش و وظیفهٔ «حالت»، ایجاد ارتباط میان اسم با کلمات دیگر درون جمله و گروه‌واژه است. بدین ترتیب، اسامی با قرار گرفتن در حالت‌های مختلف، جایگاه و نحوهٔ ارتباط خود با دیگر اعضای جمله را مشخص می‌کنند. کاربرد کلمهٔ книга به معنای «کتاب» را در جملات زیر بررسی می‌کنیم:

Книга на столе.

کتاب روی میز است.

Я вижу книгу.

من کتاب را می‌بینم.

من در باره کتاب صحبت می‌کنم. Я говорю о книге.

نامه روی کتاب قرار دارد. Письмо лежит на книге.

همانطور که در مثال‌های بالا مشاهده می‌شود، کلمه книга در هر یک از جملات، کاربرد و نقشی متفاوت دارد. آنچه باعث می‌شود تا نقش کلمه книга و رابطه آن با کلمات دیگر در جملات مشخص شود، تغییر در شکل این کلمه است. این تغییر شکل در نتیجه به‌کارگیری کلمه فوق در حالت‌های مختلف است.

سؤالی که اینک مطرح می‌شود، اینست که آیا «حالت» فقط مربوط به زبان روسی است یا در زبان‌های دیگر نیز وجود دارد؟ در صورت مثبت بودن پاسخ به این سؤال، آیا «حالت» در زبان‌های دیگر نیز به کمک تغییر شکل اسامی بیان می‌شود؟

پاسخ به دو سؤال فوق، ارتباط مستقیم با دو نوع تحلیل و برداشت متفاوت زبان‌شناسان روس از اصطلاح «حالت»، تحت عناوین «حالت صرفی» و «حالت معنایی» دارد.

مقصود از «حالت صرفی» شکل‌های صرفی اسم است که به منظور بیان «حالت» به کمک «ابزارهای دستوری»^۱ مختلف، در یک زبان ساخته می‌شود. زبان روسی با توجه به این که به لحاظ رده‌شناختی یک زبان تصریفی - ترکیبی^۲ است، دارای فهرست کامل‌تری از ابزارهای دستوری برای بیان «حالت»، نسبت به بسیاری از زبان‌های دیگر است. یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستوری در زبان روسی که به موجب آن، حالت صرفی اسم شکل می‌گیرد، «پایانه صرفی» است.

«پایانه صرفی» نوعی وند صرفی است که بیشتر در انتهای اسم قرار می‌گیرد و بدین وسیله حالت صرفی اسم را می‌سازد. به عنوان مثال، حالت‌های صرفی کلمه روسی «کتاب» در شکل مفرد عبارتند از: книга، книги، книги، книгу، книгой، книге. آنچه که باعث شکل‌گیری این حالت‌های صرفی در ارتباط با کلمه книга شده است، پایانه‌های صرفی -а، -и، -е، -у، -ой و -е است که به ترتیب، در انتهای حالت‌های صرفی کلمه فوق ظاهر شده‌اند. البته در زبان روسی، یک پایانه صرفی می‌تواند همزمان بیانگر چند ویژگی دستوری

1- грамматические средства

2- флективно-синтетический

مختلف باشد. مثلاً، پایانه صرفی a- در کلمه книга علاوه بر بیان «حالت»، بیانگر ویژگی‌های دستوری «شمار» و «جنس» نیز است.

تعداد حالت‌های صرفی با توجه به تنوع تکواژی پایانه‌های صرفی که به انتهای اسامی می‌چسبند، در زبان‌های گوناگون متفاوت‌اند. در دستور سنتی زبان روسی، تعداد شش حالت صرفی برای اسم مشخص می‌شود. در این زبان، همچون بسیاری از زبان‌های تصریفی دیگر، برای اسم یک شکل اولیه به عنوان «حالت نامشی» (номинатив) در نظر گرفته می‌شود که در تقابل با سایر حالت‌های صرفی آن اسم قرار دارد. شش حالت صرفی زبان روسی عبارتند از: حالت نهادی، حالت اضافی، حالت به‌ای، حالت مفعول مستقیم، حالت بایی، حالت حرف اضافه‌ای.

در علم صرف روسی، زبان‌شناسان به شکل سنتی، اصطلاح «صرف اسمی» (склонение) را مترادف حالت‌های صرفی مختلف اسم می‌دانند و با استناد به مجموعه پایانه‌های صرفی که به انتهای حالت‌های صرفی اسامی می‌چسبند و همچنین به موجب برخی تغییراتی که در «پایه» (основа) آن‌ها روی می‌دهد، برای اسامی چندین نوع «صرف اسمی» تعیین می‌کنند (کاستماروف، ۲۰۰۳، ص ۳۸۳). از میان انواع «صرف اسمی»، زبان‌شناسان و دستورنویسان مختلف روس در تعیین سه نوع «صرف اسمی»، تحت عناوین «صرف اسمی نوع اول»، «صرف اسمی نوع دوم» و «صرف اسمی نوع سوم» اتفاق نظر دارند. از آنجایی که اکثر اسامی جدیدی که در زبان روسی ساخته می‌شوند، یا از سایر زبان‌ها وام گرفته می‌شوند، دارای یکی از این سه نوع صرف اسمی‌اند، این صرف‌های اسمی را «صرف‌های اسمی زایا» (продуктивные склонения) می‌نامند.

با توجه به این که پایانه‌های صرفی مربوط به شکل جمع اسامی از تنوع و تمایز تکواژی کمتری برخوردارند، تعیین صرف اسمی در زبان روسی، بر اساس شکل شمار مفرد آن‌ها انجام می‌پذیرد. مثلاً، کلمات مفرد стол به معنای «میز»، страна به معنای «کشور» و преподаватель به معنای «معلم» که متعلق به سه نوع صرف اسمی مختلف‌اند، در شمار جمع در ارتباط با اکثر حالت‌های صرفی، دارای پایانه صرفی یکسانند. در جدول زیر، پایانه‌های صرفی مربوط به هر یک از حالت‌های صرفی کلمات فوق در شکل جمع، به کمک علامت (/) مشخص شده‌اند.

И.п.	стол/ы	стран/ы	преподавател/и
Р.п.	стол/ов	стран/ѳ	преподавател/ей
Д.п.	стол/ам	стран/ам	преподавател/ям
В.п.	стол/ы	стран/ы	преподавател/ей
Т.п.	Стол/ами	стран/ами	преподавател/ями
П.п.	(о) стол/ах	(о) стран/ах	(о) преподавател/ях

البته لازم به توضیح است که در تعیین «صرف اسمی نوع اول» و «صرف اسمی نوع دوم»، ما شاهد اختلاف نظر میان دستورنویسان و مؤلفان آثار مدرسه‌ای از یک سو و آثار دانشگاهی از سوی دیگریم. آنچه که در تألیفات دستوری مربوط به آموزش متوسطه در ارتباط با اسامی، «صرف اسمی نوع اول» نامیده می‌شود (سلاووکیئا، ۱۹۹۵، ص ۳۴۵؛ بابایتسوا، ۱۹۹۵، ص ۱۴۹) در کتب و متون تحقیقاتی آکادمیک و دانشگاهی عمدتاً «صرف اسمی نوع دوم» به شمار می‌آید (وینوگرادوف، ۱۹۵۲، ص ۷۶؛ کاستاماروف، ۲۰۰۳، ص ۳۸۳). اگر چه، در این خصوص استثناءهایی نیز وجود دارد (لکانت، ۲۰۰۱، ص ۲۱۱). یکی از کامل‌ترین و معتبرترین منابع مربوط به «صرف اسمی» در زبان روسی، کتاب زالیزنیاک، دانشمند و زبان‌شناس مشهور روس است (زالیزنیاک، ۱۹۸۰، صص ۲۵-۵۵). توضیحاتی مفصل در باره «صرف اسمی» در زبان روسی با هدف آموزشی-کاربردی را می‌توان در کتاب *دستور آموزشی زبان روسی* (زهرایی، ۱۳۸۲، صص ۸۴-۱۹۵) ملاحظه کرد.

«صرف اسمی نوع اول» مربوط به اسامی مذکر (به استثنای کلمه *путь* و اسامی مذکری که در شمار مفرد حالت نهادی دارای پایانه صرفی *-а* و *-я* اند) و همچنین اسامی خنثی (به استثنای کلمه *дитя* و اسامی مختوم به *-мя*) می‌باشد.

«صرف اسمی نوع دوم» مربوط به اسامی مؤنث، مذکر و اسامی با «جنس مشترک» (*общий род*) که در شمار مفرد حالت نهادی دارای پایانه صرفی *-а* و *-я* اند، می‌باشد.

«صرف اسمی نوع سوم» مربوط به اسامی مؤنث مختوم به *-ь* که در شمار مفرد حالت نهادی دارای پایانه صرفی صفراند، می‌باشد.

در جداول زیر، سه نوع صرف اسمی مربوط به اسامی روسی ارائه شده است.

صرف اسمی نوع اول

حالت صرفی	اسامی مذکر		اسامی خنثی	
	И.п	стол/ø	писатель/ø	Окн/о
Р.п.	стол/а	писател/я	Окн/а	мор/я
Д.п.	стол/у	писател/ю	окн/у	мор/ю
В.п.	стол/ø	писател/я	окн/о	мор/е
Т.п.	стол/ом	писател/ем	окн/ом	мор/ем
П.п.	(о) стол/е	(о) писател/е	(об) окн/е	(о) мор/е

صرف اسمی نوع دوم

حالت صرفی	اسامی مؤنث		اسامی مذکر		اسامی با جنس مشترک
	И.п	стран/а	земл/я	юнаш/а	дяд/я
Р.п.	стран/ы	земл/и	юнаш/и	дяд/и	Старост/ы
Д.п.	стран/е	земл/е	юнаш/е	дяд/е	Старост/е
В.п.	стран/у	земл/ю	юнаш/у	дяд/ю	Старост/у
Т.п.	стран/ой	земл/ёй	Юнаш/ей	дяд/ей	старост/ой
П.п.	(о) стран/е	(о) земл/е	(о) юнаш/е	(о) дяд/е	(о) старост/е

صرف اسمی نوع سوم

حالت صرفی	اسامی مؤنث مختوم به -ь
И.п	Степь/ø
Р.п.	Степ/и
Д.п.	Степ/и
В.п.	Степь/ø
Т.п.	Степь/ю
П.п.	(о) степ/и

در زبان‌شناسی روسی نوین، اصطلاح «حالت» با تعریف و برداشتی متفاوت نسبت به آنچه که پیشتر در ارتباط با دستور سستی گفته شد، در نظر گرفته می‌شود. «حالت» به عنوان یک مقوله دستوری جهانی در ارتباط با «قضیه» (пропозиция) و ژرف ساخت جمله مطرح می‌شود (آپرسیان، ۱۹۹۵، ص ۲۵؛ تستلتس، ۲۰۰۱، ص ۵۸۶). بر این اساس، زبان‌شناسان معاصر روس با مطرح ساختن اصطلاح «حالت معنایی»، آن را از «حالت صرفی» جدا می‌سازند. به عنوان مثال، بر اساس این دیدگاه، در جمله Отец работает به معنای «پدر کار می‌کند». در ترکیب با گزاره работает به معنای «کار می‌کند»، یک «حالت معنایی» تحت عنوان «نهاد» (субъект) تعیین می‌شود که توسط کلمه отец به معنای «پدر» بیان شده است. در جمله Я читаю книгу. به معنای «من کتاب مطالعه می‌کنم». در ترکیب با گزاره читаю به معنای «مطالعه می‌کنم»، دو «حالت معنایی» تحت عناوین «نهاد» و «مفعول مستقیم» (объект) تعیین می‌شود که به ترتیب توسط کلمات я به معنای «من» و книгу به معنای «کتاب را» بیان شده‌اند.

در جمله Я принёс книгу брату. به معنای «من برای برادر کتاب آوردم». در ترکیب با گزاره принёс به معنای «آوردم»، سه «حالت معنایی» تحت عناوین «نهاد»، «مفعول مستقیم» و «مفعول به‌ای» (адресат) تعیین می‌شود که به ترتیب توسط شکل کلمات я، книгу و брату به معنای «برای برادر» بیان شده‌اند.

در جمله Я пишу брату письмо карандашом. به معنای «من برای برادر با مداد نامه می‌نویسم». در ترکیب با گزاره пишу به معنای «می‌نویسم»، چهار «حالت معنایی» تحت عناوین «نهاد»، «مفعول به‌ای»، «مفعول مستقیم» و «ابزار» (инструмент) تعیین می‌شود که توسط شکل کلمات я، брату، письмо و карандашом به معنای «با مداد» بیان شده‌اند.

نحوه بیان و ارائه حالت‌های معنایی در زبان‌های گوناگون، متفاوت‌اند. در بسیاری از زبان‌های تصریفی، از جمله زبان روسی، «حالت صرفی» یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستوری برای بیان «حالت معنایی» است. همانگونه که در مثال‌های بالا نیز مشاهده می‌شود، اسامی با قرار گرفتن در حالت‌های صرفی مختلف، حالت‌های معنایی متفاوتی را بیان می‌کنند. در اکثر

موارد، یک «حالت معنایی» می‌تواند توسط چندین «حالت صرفی» مختلف بیان شود. مثلاً، به نحوه بیان حالت معنایی «نهاد» که توسط حالت‌های صرفی Т.п. و Д.п.، Р.п.، И.п. جملات زیر بیان شده است، دقت کنید:

Я болен. من بیمارم.

И.п.

У меня насморк. من آبریزش بینی دارم.

Р.п.

Мне холодно. من سردم است.

Д.п.

Письмо было прочитано мною. نامه توسط من خوانده شده بود.

Т.п.

زبان فارسی از جمله زبان‌هایی است که در ساختار صرفی خود، «حالت صرفی» ندارد. «حرف اضافه» یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستوری است که برای بیان «حالت معنایی» در این زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، نحوه بیان حالت‌های معنایی «نهاد»، «مفعول مستقیم» و «مفعول به‌ای» را در جملات روسی و فارسی زیر مقایسه کنید. این حالت‌های معنایی در زبان روسی به کمک حالت‌های صرفی ادای مفهوم می‌کنند، اما در زبان فارسی، به استثنای حالت معنایی «نهاد»، به کمک حرف اضافه بیان می‌شوند:

У меня экзамен. من امتحان دارم.

حالت معنایی نهاد

Я люблю литературу. من ادبیات را دوست دارم.

حالت معنایی مفعول مستقیم

Он мне позвонил. او به من زنگ زد

حالت معنایی مفعول به ای

معانی حالت (падежные значения) در زبان‌شناسی روسی

در زبان روسی، میان ویژگی دستوری «حالت» و رابطه نحوی «حاکمیت» (управление)، ارتباطی تنگاتنگ وجود دارد. با استناد به تعاریف و تحلیل‌هایی که اکثر زبان‌شناسان روس درباره ماهیت رابطه نحوی «حاکمیت» ارائه می‌دهند، می‌توان ارتباط فوق را

به وضوح ملاحظه کرد. در کتاب زبان معاصر، در تعریف رابطه نحوی «حاکمیت» آمده است: «حاکمیت آن نوع رابطه نحوی وابستگی است که به موجب آن، حالت فرعی اسم یا ضمیر به همراه حرف اضافه یا بدون حرف اضافه بر اساس معنای دستوری و لغوی - دستوری جزء اصلی مشخص می‌شود: ВЫЙТИ ИЗ ДОМУ ، СЧИТАТЬСЯ С МНЕНИЕМ ، ПИСАТЬ ПИСЬМО ، СТРЕМЛЕНИЕ К ЦЕЛИ، (کیسلوا، ۱۹۹۴، ص ۲۰).

با توجه به تعریف فوق از «حالت» در دستور زبان روسی، مشخص می‌شود که «حالت» یکی از ابزارهای دستوری است که در درون «گروه واژه‌های وابستگی»، وابستگی «جزء وابسته» به «جزء اصلی» را مشخص می‌کند. مثلاً، حالت اسامی отца و отцу در گروه واژه‌های подарок отца به معنای «هدیه پدر» و подарок отцу به معنای «هدیه به پدر» وابستگی این کلمات را به جزء اصلی، یعنی подарок ، مشخص می‌کند.

نوع در تعداد حالت‌های صرفی در زبان‌هایی که دارای ویژگی دستوری حالت‌اند، بیانگر این موضوع است که نقش «حالت» در زبان، فقط بیان رابطه میان اجزای اصلی و وابسته در درون واحدهای نحوی نیست. زیرا اگر چنین بود، وجود فقط دو حالت صرفی در زبان کافی بود: یک حالت صرفی برای بیان «جزء اصلی» و حالت صرفی دیگر برای بیان «جزء وابسته». وجود حداقل شش حالت صرفی در زبان روسی، نشانگر این است که حالت‌های صرفی در واقع بیانگر انواع مختلفی از رابطه‌های نحوی وابستگی به لحاظ محتوا و معنا، میان اجزای واحدهای نحوی‌اند. معانی متفاوتی که از ایجاد رابطه نحوی میان اجزای واحدهای نحوی به کمک حالت‌های صرفی مختلف به دست می‌آیند، «معانی حالت» محسوب می‌شوند.

یکی از مهم‌ترین مراحل یادگیری آن دسته از زبان‌های خارجی، از جمله زبان روسی، که دارای ویژگی دستوری حالت‌اند، فراگیری و آشنایی با معانی مربوط به هر یک از حالت‌های صرفی آن زبان است. در صورت آشنایی با مفاهیم و معانی مربوط به حالت‌های صرفی و شکل آن‌ها، زبان‌آموز می‌تواند برای بیان یک مفهوم مشخص، کلمه مورد نظر خود را در شکل صحیح و حالت صرفی مناسب به کار ببرد.

در زمینه بررسی معانی حالت‌ها، روش‌ها و دیدگاه‌های بسیار متفاوتی میان زبان‌شناسان و دستورنویسان روس وجود دارد. فهرست کاملی از «معانی حالت» را در آثار زبان‌شناسان

برجسته‌ای همچون زولوتوا (زولوتوا، ۱۹۸۸، صص ۳۸۴-۴۲۹) و وسه والدوا (وسه والدوا، ۲۰۰۰، صص ۱۳۳-۱۵۳) می‌تواند دید.

در یک دسته‌بندی کلی، اکثر معانی حالت‌ها را می‌توان در چهار دسته «معنای کلی» یا «معنای عام» (общее значение) قرار داد (لکانت، ۱۹۹۹، ص ۲۰۵). این چهار دسته معنای عام عبارتند از: «معنای نهادی» (субъектное значение)، «معنای مفعولی» (объектное значение)، «معنای متمم اسمی» (определятельное значение)، «معنای متمم قیدی» (обстоятельственное значение).

در دسته بندی که در دستور زبان روسی فرهنگستان علوم شوروی در خصوص «معنای حالت» ارائه شده است، «معنای متمم قیدی» به عنوان یکی از انواع «معنای متمم اسمی» تحت عنوان «معنای متمم قیدی-اسمی» (обстоятельно-определятельное значение) در نظر گرفته شده‌اند (شودوا، ۱۹۸۰، ص ۴۷۶).

هر یک از معانی عام فوق در برگیرنده تعداد زیادی «معنای جزئی» (частные значения) اند، که به لحاظ ماهیت و معنا با یکدیگر متفاوتند. مثلاً، به تفاوت میان انواع مختلف «معنای مفعولی» که در مثال‌های زیر توسط حالت‌های صرفی گوناگون بیان شده است، دقت کنید:

از پدر دریافت کردن получить от отца

Р.п.

به پدر هدیه دادن подарить отцу

Д.п

پدر را ملاقات کردن встречать отца

В.п

با پدر رفتن ехать с отцом

Т.п.

در باره پدر صحبت کردن говорить об отце

П.п

حالت و معنای حالت در زبان روسی ۶۱

تقریباً تمامی شش حالت صرفی زبان روسی قادر به بیان اکثر چهار معنای عام‌اند. مهم‌ترین معنایی که توسط «حالت نهادی» بیان می‌شوند، معنای «نهادی»، «مفعولی» و «متمم اسمی» اند:

Отец работает. پدر کار می‌کند.

معنای نهادی

Дом строится. خانه ساخته می‌شود.

معنای مفعولی در عبارات مجهول

город-герой شهر قهرمان

معنای متمم اسمی

مهم‌ترین معنایی که توسط «حالت اضافی» بیان می‌شوند، معنای «نهادی»، «مفعولی» و «متمم اسمی» اند:

У меня есть телевизор. من تلویزیون دارم.

معنای نهادی

ждать утра. منتظر صبح بودن

معنای مفعولی

человек высокого роста. آدم قدبلند

معنای متمم اسمی

مهم‌ترین معنایی که توسط «حالت به‌ای» بیان می‌شوند، معنای «نهادی» و «مفعولی» اند:

Мне весело. من خوشحالم.

معنای نهادی

купить другу خریدن برای دوست

معنای مفعولی

مهم‌ترین معنایی که توسط «حالت مفعول مستقیم» بیان می‌شوند، معنای «نهادی»، «مفعولی» و «متمم قیدی» اند:

Меня знобит.

من لرز دارم.

معنای نهادی

писать письмо

نوشتن نامه

معنای مفعولی

бежать километр

یک کیلومتر دویدن

معنای متمم قیدی

مهم‌ترین معانی که توسط «حالت بایی» بیان می‌شوند، معانی «نهادی»، «مفعولی»، «متمم

اسمی» و «متمم قیدی» اند:

Дом строится рабочими.

خانه توسط کارگران ساخته می‌شود.

معنای نهادی

Он гордится своим сыном.

او به پسرش افتخار می‌کند.

معنای مفعولی

Он работает преподавателем.

او به شغل معلمی مشغول است.

معنای متمم اسمی

معنای «متمم اسمی» در مثال بالا، ترکیبی از معانی «متمم اسمی» و «گزاره‌ای» است.

ехать лесом

رفتن از طریق جنگل

معنای متمم قیدی

مهم‌ترین معانی که توسط «حالت حرف اضافه‌ای» بیان می‌شوند، معانی «مفعولی»، «متمم

اسمی» و «متمم قیدی» اند:

говорить об учёбе

صحبت کردن در باره تحصیل

معنای مفعولی

рубашка в клетках

پیراهن چهارخانه

معنای متمم اسمی

работать в школе

کار کردن در مدرسه

معنای متمم قیدی

نتیجه گیری

«حالت صرفی» یکی از ویژگی‌های دستوری مربوط به زبان‌های تصریفی، از جمله زبان روسی است. «پایانه صرفی» یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستوری است که موجب ساخت «حالت صرفی» در زبان روسی می‌شود. با توجه به نوع پایانه‌های صرفی، در زبان روسی شش «حالت صرفی» مشخص می‌شوند.

«حالت معنایی»، به عنوان یک مقوله دستوری جهانی از «حالت صرفی» متمایز می‌شود. نحوه بیان «حالت معنایی» در زبان‌های گوناگون متفاوت است. در زبان روسی، «حالت صرفی» یکی از مهم‌ترین روش‌های بیان «حالت معنایی» به شمار می‌آید. در زبان فارسی، با توجه به نبودن «حالت صرفی»، استفاده از حروف اضافه به منظور بیان «حالت معنایی» کاربرد وسیعی دارد.

معانی متفاوتی که از ایجاد رابطه نحوی میان اجزای واحدهای نحوی به کمک حالت‌های صرفی به دست می‌آید، «معانی حالت» نامیده می‌شوند. مهم‌ترین معانی حالت شامل چهار دسته معنای عام فوق‌اند: «معنای نهادی»، «معنای مفعولی»، «معنای متمم اسمی»، «معنای متمم قیدی».

منابع

- ۱- زهرایی، سید حسن، *دستور آموزشی زبان روسی*، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۸۲.
- 2- Апресян, Ю.Д., *Лексическая семантика*, Т.1, Москва, 1995.
- 3- Бабайцева, В.В., *Русский язык: классы 5-11*, Москва, 1995.
- 4- Виноградов, В.В., *Современный русский язык: Морфология*, Москва, 1952.
- 5- Всеволодова, М.В., *Теория функционально-коммуникативного синтаксиса*, Москва, 2000.
- 6- Диброва, Е.И., *Современный русский язык, Часть II*, Москва, 2001.
- 7- Зализняк, А.А., *Грамматический словарь русского языка*, Москва, 1980.
- 8- Золотова, Г.А., *Синтаксический словарь, Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса*, Москва, 1988.
- 9- Киселев, И.А., *Современный русский язык*, Москва, 1994.

- 10- Костомаров, В.Г., *Современный русский литературный язык*, Москва, 2003.
- 11- Лекант, П.А., *Современный русский литературный язык*, Москва, 1999.
- 12- Лекант, П.А., *Современный русский язык*, Москва, 2001.
- 13- Славкина, В., *Русский язык: Справочник школьника*, Москва, 1995.
- 14- Тестелец, Я.Г., *Введение в общий синтаксис*, Москва, 2001.
- 15- Шведова, Н.Ю., *Русская грамматика, Т.1*, Москва, 1980.